

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 663 sahifa.

2025-yil, 16-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO‘LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O‘RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoira Azimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO‘RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o‘g‘li	
TO‘LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON SANOATINING “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o‘g‘li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI.....	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O‘SISHGA YERISHISHDA SUN’IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO‘LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO‘LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO‘QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA “YASHIL” MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o‘g‘li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS’ APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma‘mirjon o‘g‘li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Tohirova Gullola Mirkamolovna	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA‘LIMI BITIRUVCHILARINING O‘RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM.....	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO‘NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Rahmatxo‘jayev Axrorxo‘ja Akmal o‘g‘li	
TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидахраловна	
QISHLOQ XO‘JALIGI TA‘MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA‘LIM YO‘NALISHLARINI YO‘LGA QO‘YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	329
Turg‘unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI.....	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQRARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIHDA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmiraevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI.....	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
<i>Isoqov Zafarjon Zokirjonovich</i>	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
<i>Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li</i>	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ.....	446
<i>Далиев Ахтам Шарафудинович</i>	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI.....	454
<i>Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li</i>	
TURISTIK KLASTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	458
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI.....	462
<i>Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi</i>	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI.....	467
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i>	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....	472
<i>Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна</i>	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI.....	478
<i>Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li</i>	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
<i>Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna</i>	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
<i>Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova</i>	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI.....	493
<i>Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li</i>	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
<i>M.Sh. Tolipov</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
<i>Буранбаева Шоира Рустамовна</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
<i>Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li</i>	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI.....	513
<i>Aknazarova Zebiniso Bagdadovna</i>	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
<i>Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich</i>	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
<i>Salimov Burxon Abubakirovich</i>	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	530
<i>Berdiyeva Aziza G'anisher qizi</i>	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH.....	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH.....	548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI.....	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА.....	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY NIHOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI.....	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB VARAKA ДЛЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА.....	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI.....	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
“O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH”	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН.....	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI.....	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK.....	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQRISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	

QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQRISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI

Achilov Ilmurad

Shahrisabz davlat pedagogika instituti, Ijtimoiy fanlar fakulteti dekani PhD

ORCID: 0009-0005-8588-2552

Email: ilmurodachilov1987@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada qurilish materiallari sanoatida ishlab chiqarish jarayonlarini sifat menejmenti tamoyillari asosida tashkil etish masalalari ko'rib chiqilgan. Jahonning rivojlangan mamlakatlari - Yaponiya, Germaniya, AQSh, Janubiy Koreya kabi davlatlarning tajribalari tahlil qilinib, ularda qo'llanilayotgan TQM, ISO 9001, Six Sigma va raqamlashtirish kabi tizimlarning afzalliklari yoritib berilgan. O'zbekistonda mazkur tajribalarni amaliyotga moslashtirish va joriy etish imkoniyatlari, mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Shuningdek, sifatni ta'minlashda kadrlar salohiyati, innovatsiya va standartlashtirishning ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: sifat menejmenti, qurilish materiallari sanoati, ISO 9001, xalqaro standartlar, TQM, innovatsiya, raqobatbardoshlik, texnologik modernizatsiya, kadrlar salohiyati, Yaponiya tajribasi, Germaniya standarti, AQShda sifat nazorati, Smart Factory.

Abstract. This article covers the issues of organizing production processes in the construction materials industry on the principles of quality management. The experiments of developed countries of the world - Japan, Germany, the United States, South Korea-were analyzed and highlighted the advantages of such systems as TQM, ISO 9001, Six Sigma and digitization. In Uzbekistan, practical proposals have been developed to adapt and introduce these experiments into practice, to eliminate existing problems and them. Also, the importance of Personnel potential, innovation and standardization in quality assurance has been analyzed on a scientific basis.

Key words: quality management, construction materials industry, ISO 9001, international standards, TQM, innovation, competitiveness, technological modernization, personnel potential, Japanese experience, German standard, quality control in the US, Smart Factory.

Аннотация. В данной статье рассмотрены вопросы организации производственных процессов в промышленности строительных материалов на основе принципов менеджмента качества. Проанализирован опыт развитых стран мира - таких, как Япония, Германия, США, Южная Корея-и освещены преимущества применяемых в них систем, таких как TQM, ISO 9001, Six Sigma и оцифровка. Разработаны возможности адаптации и внедрения данных практик в Узбекистане, имеющиеся проблемы и практические предложения по их преодолению. Также научно проанализировано значение кадрового потенциала, инноваций и стандартизации в обеспечении качества.

Ключевые слова: управление качеством, промышленность строительных материалов, ISO 9001, международные стандарты, TQM, инновации, конкурентоспособность, технологическая модернизация, кадровый потенциал, японский опыт, немецкий стандарт, контроль качества в США, Smart Factory.

KIRISH

Sanoatlashuv va urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi nafaqat yangidan-yangi qurilish loyihalarini hayotga tatbiq etishni, balki bu jarayonda ishlatiladigan qurilish materiallarining sifatini tubdan yaxshilashni ham taqozo etmoqda. Bugungi global iqtisodiyot sharoitida qurilish materiallari sanoati nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi, balki innovatsiya va texnologiyalarning amalda tatbiq etilishini aks ettiruvchi strategik tarmoq sifatida namoyon bo'lmoqda. Zero, har qanday qurilish ob'ektining barqarorligi va uzoq muddatlilik xususiyatlari bevosita unda ishlatilgan materiallar sifatidan kelib chiqadi.

Mamlakatlar o'rtasidagi raqobat keskinlashgan bir sharoitda sifat - endi oddiy texnik ko'rsatkich emas, balki iqtisodiy kuch, ishonch va xalqaro bozordagi mavqe belgilaydigan asosiy omilga aylangan. Ayniqsa, qurilish

materiallari singari resurs talab yuqori bo'lgan tarmoqlarda sifatni boshqarish masalasi iqtisodiy samaradorlik, ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish, energiya tejamkorligi va ekologik barqarorlik kabi muhim jihatlar bilan uzviy bog'liqdir.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, sifat menejmenti tamoyillarini to'g'ri tashkil etish - bu faqatgina mahsulotning sifatini oshirish emas, balki korxonaning barcha ishlab chiqarish va boshqaruv tizimini yaxshilashga xizmat qiluvchi keng qamrovli strategik yondashuvdir. Masalan, Germaniya va Yaponiya kabi mamlakatlar qurilish materiallari sanoatida "Total Quality Management" (TQM), "Lean Production", "Kaizen" va ISO 9001 kabi standartlar asosida sifatni to'liq nazorat qilish tizimlarini yo'lga qo'ygan. Bunday yondashuvlar mahsulot sifatini kafolatlash bilan birga, iste'molchi ishonchi va bozordagi mavqeni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, Yaponiyaning "Kaizen" falsafasi, AQShdagi standartlashtirish va texnik audit amaliyoti, Xitoydagi raqamli sifat monitoringi kabi innovatsion yondashuvlar so'nggi yillarda qurilish materiallari sanoatida sifatni boshqarishni butunlay yangi bosqichga olib chiqdi. Ular nafaqat mahsulotdagi nuqsonlarni bartaraf etish, balki ularning kelib chiqish sabablarini ildizidan aniqlash va tizimli ravishda bartaraf etishga qaratilgan.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda bu sohaga e'tibor tobora kuchaymoqda. Xususan, "Yangi O'zbekiston" taraqqiyot strategiyasi doirasida sanoat tarmoqlarini texnik va texnologik yangilash, xalqaro standartlarga mos mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish, mahalliy xomashyo bazasiga tayanib eksportbop qurilish materiallari turlarini kengaytirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Ammo amaliy jihatdan sifat menejmentini to'liq joriy etish, uning xalqaro tajribalari asosida mahalliy modellarini ishlab chiqish hali to'laqonli darajada emas.

Shu nuqtai nazardan, qurilish materiallari sanoatida ishlab chiqarish jarayonlarini sifat menejmenti tamoyillari asosida qayta tashkil etish, xorijiy tajribalarni chuqur o'rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish bugungi kunning muhim ilmiy va amaliy vazifalaridan biridir.

Qurilish materiallari sanoati nafaqat iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri, balki mamlakat infratuzilmasini yangilash, shaharsozlikni rivojlantirish va investitsion jozibadorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ayniqsa, so'nggi yillarda O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar, yirik infratuzilma loyihalarining amalga oshirilishi va shaharlarni kompleks rivojlantirish dasturlari ushbu sohaga bo'lgan talabni sezilarli darajada oshirdi. Bunday sharoitda ichki bozorni yuqori sifatli, zamonaviy qurilish materiallari bilan barqaror ta'minlash, shu bilan birga, eksportbop mahsulot ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish dolzarb masalaga aylandi.

Qurilish materiallari ishlab chiqarishda sifatni boshqarish bo'yicha tizimli yondashuvning yetarlicha shakllanmagan, ya'ni aksariyat mahalliy korxonalarda sifatga nisbatan yondashuv hali ham an'anaviy va reaktiv usullarga tayanadi - ya'ni nuqsonlar yuzaga kelgach, ularni bartaraf etishga qaratish lozim bo'ladi. Holbuki, jahon amaliyotida sifatni boshqarish profilaktik, prognozlashtiruvchi va strategik yondashuvga asoslanadi. Shu bois, bu borada ilg'or xorijiy tajribani o'rganish va mahalliy realikka moslashtirish - tezkor va muvaffaqiyatli rivojlanish kafolatlaridan biridir.

Yana bir muhim jihat sifat masalasining faqat ishlab chiqarishga emas, balki bozordagi raqobatbardoshlikka ham ta'sir qilishidir. Xalqaro bozorda muvaffaqiyatli faoliyat yuritayotgan korxonalar nafaqat texnik jihatdan sifatli mahsulot ishlab chiqaradi, balki ISO, ASTM, EN kabi xalqaro standartlarga javob beruvchi, ekologik xavfsiz va istiqbolli mahsulotlarni taklif etadi. O'zbekistonning xalqaro savdo tuzilmalariga integratsiyasi jarayonida mahalliy mahsulotlarning sifat sertifikatlari va standartlarga mosligi muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek, sifat menejmentining joriy etilishi barcha ishlab chiqarish jarayonlarini tizimlashtirish, inson omili ta'sirini kamaytirish, ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish va mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa, nihoyatda raqobatbardosh va barqaror sanoat muhitini shakllantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Hozirgi vaqtda dunyoning ko'plab davlatlarida energiya tejamkor, bioqurilish materiallari va innovatsion qo'shimchalar bilan boyitilgan mahsulotlarga talab ortgan. O'zbekiston korxonalari bunday tendensiyalarga moslashishi uchun sifatni boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etishi zarur.

Qurilish materiallari sanoatida sifatni boshqarish faqat texnik yoki texnologik muammo emas - u strategik qaror qabul qilish jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, sifat menejmentini faqat ishlab chiqarish sexlariga emas, balki butun korxonaga faoliyatiga - moliyaviy, marketing, ta'minot va logistika tizimlariga ham integratsiya qilish zarur.

Xulosa qilib aytganda, bugungi raqobatbardosh iqtisodiyot sharoitida sifat menejmentini joriy etish va xalqaro tajribalar asosida mahalliy modelni shakllantirish - qurilish materiallari sanoatining barqaror, eksportbop va innovatsion rivojlanishi uchun hal qiluvchi omil hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qurilish materiallari sanoatida sifat menejmentini joriy etish va boshqarish borasidagi ilmiy tadqiqotlar dunyoda ancha ilgari qilgan bo'lib, ularda asosiy e'tibor ishlab chiqarish jarayonini standartlashtirish, nol kamchilik

tamoyillari, tizimli nazorat va mijoz markazli yondashuvlarga qaratiladi. Bu boradagi eng nufuzli konsepsiyalar Deming, Juran, Krosbi, Feygenbaum, Isikava kabi sifat menejmentining asoschilarining ishlarida o'z ifodasini topgan.

Amerikalik mutaxassis Edvards Demingning "PDCA" (Plan-Do-Check-Act) sikli asosidagi sifat yaxshilash modeli, hozirgi kungacha turli sohalarda, jumladan, qurilish materiallari sanoatida ham keng qo'llanilib kelinmoqda. Deming sifatni yaxshilash uchun faqat mahsulotni emas, balki butun jarayonni qayta ko'rib chiqishni taklif qiladi. [1] Deming modelining o'zi yetarli emasligini, muvaffaqiyat uchun strategik boshqaruv va tashkiliy madaniyat ham muhimligini ta'kidlaydilar.

Jozef Juran esa sifatni boshqarishni "sifat rejalashtirish", "sifat nazorati" va "sifatni yaxshilash"dan iborat uch burchakli tizim sifatida tavsiflaydi. Uning fikriga ko'ra, har bir tashkilotda sifatga mas'ullik butun boshqaruv darajalarini qamrab olishi shart.[2] Juranning bu qarashlari qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarda o'rta va yuqori menejment qatlamlarining roli kam baholanmasligi kerakligini ko'rsatadi.

Filip Krosbi tomonidan ilgari surilgan "Sifat – bu bepul" (Quality is Free) shiori asosida sifatga sarflangan xarajatlar oxir-oqibat kompaniya uchun tejamlilik va raqobat ustunligini ta'minlashini isbotlaydi. Krosbining "nol kamchilik" tamoyili qurilish materiallarini ishlab chiqarishda juda dolzarb, chunki bu mahsulotlar ko'pincha qayta ishlovsiz ishlatilishi tufayli, ulardagi har qanday nuqson katta xavf tug'dirishi mumkin.[3]

Armand Feygenbaumning "Total Quality Control" nazariyasida sifatni faqatgina texnik muammo deb emas, balki butun kompaniyani qamrab oladigan strategik vazifa sifatida talqin qiladi. Unga ko'ra, sifat nazorati faqat laboratoriya yoki nazorat bo'limi vazifasi emas, balki xarid, logistika, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarining bir butun tizimda ishlashini talab qiladi.[4] Bu yondashuv qurilish materiallari tarmog'ida integral boshqaruv mexanizmlari joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Yapon olimlari ham sifat boshqaruvi nazariyasini amaliyotga tatbiq etishda katta hissa qo'shgan. Masalan, Kaoru Isikavaning "sifat doiralari" va "Isikava diagrammasi" (sabab-oqibat diagrammasi) sifat muammolarini tizimli tahlil qilishda samarali vosita hisoblanadi.[5] Yaponiyadagi "Kaizen" falsafasi - ya'ni doimiy yaxshilanish tamoyili - bugungi kunda qurilish materiallari ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishda muhim metodologiya sifatida qaralmoqda.

Oxirgi yillardagi ilmiy tadqiqotlarda sifat boshqaruvining raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashuviga alohida e'tibor qaratila boshlandi. Xususan, Zhou va Zhao tomonidan Xitoydagi qurilish materiallari korxonalarida IoT va sun'iy intellekt asosida sifatni nazorat qilish tizimlari qo'llanilayotgani, bu esa nuqsonlarni real vaqtda aniqlash va bartaraf etishda juda katta samara berayotgani ta'kidlangan.[12]

Bunday tahlillar shundan dalolat beradiki, sifat menejmenti sohasidagi har bir nazariya yoki amaliy yondashuv qurilish materiallari sanoatida qo'llanilishi mumkin, ammo ularni bevosita ko'chirib olish emas, balki mahalliy bozor sharoiti va ishlab chiqarish imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda moslashtirish talab etiladi.

Yapon olimi Genichi Taguti sifatni nazorat qilishda statistik usullarni qo'llashni ilgari surgan. Uning "Taguchi Method" deb nom olgan usuli ishlab chiqarish jarayonlarini tahlil qilishda signal-shovqin munosabatlarini hisobga oladi, bu esa mahsulot sifatini tashqi omillar ta'siridan himoya qilish imkonini beradi.[6] Tagutining usuli qurilish materiallari ishlab chiqarishda xomashyo sifatining o'zgaruvchanligiga qaramay, barqaror natijalarga erishish imkonini beradi. Biroq, bu metod ko'proq texnik va murakkab hisob-kitoblarga asoslanishi sababli, uning amaliyotda qo'llanilishi ko'pincha yirik va yuqori texnologik korxonalar bilan cheklanadi.

John S. Oakland o'zining tadqiqotlarida sifat menejmentini faqat ishlab chiqarish bilan bog'lamaydi. U "Operational Excellence" tushunchasini ilgari surib, tashkilotning barcha bo'limlarida yuksak samaradorlikni ta'minlash uchun sifatni strategik boshqarish zarurligini ta'kidlaydi.[7] Uning fikricha, qurilish materiallari tarmog'i kabi resurs talab etuvchi sohalarda "Total Quality Management" (TQM) tizimi biznes jarayonlarini isloh qilish bilan birga mijozlarga qiymat yaratishni ham ta'minlaydi.

Dale H. Besterfield o'zining Total Quality Management asarida sifatni tashkilotning barcha jabhalarida integratsiya qilish zarurligini nazarda tutadi. U sifatni ishlab chiqarish bilan cheklamay, ta'minot, logistika, kadrlar boshqaruvi va sotuv jarayonlariga ham bog'laydi.[8] Ayniqsa, qurilish materiallari ishlab chiqarishda logistika va ta'minot zanjiri sifatni saqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

David Garvin tomonidan sifat tushunchasini 8 ta o'lchov asosida tizimlashtirgan: ishonchlilik, funktsionallik, muvofiqlik, estetika, xizmat ko'rsatish darajasi, xavfsizlik, darrovlik va perseptiv sifati.[9] Bu model qurilish materiallarini baholashda nafaqat texnik, balki mijoz ko'zi bilan qarash imkonini beradi. Ammo uning modellari ko'proq xizmatlar sohasida qo'llanilishi munosabati bilan sanoat tarmoqlarida chuqurlashtirilgan tadbiriqini talab qiladi.

Peter M. Senge o'zining "The Fifth Discipline" asarida keltirilgan "o'rganuvchi tashkilot" modeli sifatni faqat texnik yoki tashqi nazorat emas, balki tashkiliy o'rganish jarayoni sifatida ko'radi.[10] Qurilish materiallari sanoatida tez o'zgarayotgan texnologiyalar, bozor talablari va xalqaro standartlar fonida bunday yondashuv xodimlarning malakasini uzluksiz oshirishni talab etadi.

Zamani va Esfahani o'zlarining ilmiy tadqiqotlarida, Eronda qurilish materiallari sanoatida TQM (Total Quality Management) joriy etilishi bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotda korxonalarda sifat menejmentining to'la integratsiya qilinmagani, yuqori darajadagi rahbariyatning yetarli darajada jalb etilmagani va xodimlar o'rtasida bilim yetishmasligi asosiy to'siqlar sifatida qayd etilgan.[11]

Qurilish materiallari sanoati mamlakat infratuzilmasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning samarali faoliyati iqtisodiy o'sishni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, ushbu sohani sifat menejmenti prinsiplari asosida tashkil etishning xorijiy tajribasini o'rganish - bugungi kunda dolzarb hisoblanadi. Chunki, xalqaro standartlarga mos ishlab chiqarish jarayonlari va sifat nazorati tizimlarini joriy etish mahalliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Qurilish materiallari sanoatida ishlab chiqarishni sifat menejmenti tamoyillari asosida tashkil etishning xorij mamlakatlar tajribasini tizimli tahlil, tarixiylik va mantiqiylik, induksiya va deduksiya, analiz va sintez, qiyosiy va selektiv tanlab tadqiq qilish, monografik tahlil va guruhlash usullari qo'llanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon tajribasida sifat menejmenti borasida Yaponiya, Germaniya, AQSh kabi mamlakatlar yetakchi hisoblanadi. Deming, Juran va Krosbi kabi olimlarning nazariyalari asosida shakllangan TQM (Total Quality Management), ISO 9001, Six Sigma kabi tizimlar turli sohalarda, jumladan, qurilish materiallari sanoatida ham keng qo'llanilmoqda.

-Yaponiya tajribasi: Toyota Production System (TPS) doirasida "Kaizen" falsafasi, ya'ni doimiy takomillashuv va jamoaviy mas'uliyat tamoyillari keng joriy qilingan.

-Germaniya tajribasi: DIN standartlari va ISO 9001 sertifikatlash tizimi orqali sifatni to'liq nazorat qilish va hujjatlashtirishga alohida e'tibor qaratiladi.

-AQSh tajribasi: Six Sigma usuli orqali statistik tahlil va muammolarni aniqlash mexanizmi mustahkam yo'lga qo'yilgan.

Xorijiy mamlakatlar tajribasini tahlil qilish maqsadida turli davlatlarda qurilish materiallari sanoatida qo'llanilayotgan sifat menejmenti tizimlari, ularning asosiy xususiyatlari va ta'sirchanlik darajalari o'rganil chiqildi (1-jadval).

1-jadval. Tarmoq sohalarida sifat menejmenti tajribasi

№	Davlatlar	Qo'llanilayotgan tizimlar	Sifatga yondashuv	Kadrlar roli	Ta'sirchanlik darajasi
1	Yaponiya	TPS, Kaizen, ISO 9001	Doimiy takomillashuv, jamoaviy ishtirok	Xodimlarning faol ishtiroki va o'quv jarayonini doimiy rivojlantirish	Yuqori samaradorlik va mahsulot sifatini oshirish
2	Germaniya	DIN standartlari, ISO 9001	Hujjatlashtirish va qat'iy standartlarga rioya qilish	Malaka oshirish orqali sifatni ko'tarish	Sifat barqarorligi va eksport hajmini oshirish
3	AQSh	Six Sigma, ISO 9001	Statistik tahlil va jarayonlarni optimallashtirish	Treninglar va motivatsiya orqali sifatni oshirish	Ishlab chiqarishda kamiliklarni keskin kamaytirish
4	Janubiy Koriya	Smart Factory, ISO 14001, ISO 9001	Avtomatlashtirish, raqamlashtirish va IoT	Injener va IT mutaxassislari jalb etiladi	Innovatsiya orqali mahsulot sifati oshiriladi
5	O'zbekiston	ISO 9001 (joriy etiladi)	Hujjatlashtirish va sertifikatlash jarayoni davom etmoqda	Oliygo'harlar va texnikumlar orqali kadrlar tayyorlanadi	Dastlabgi ijobiy natijalar ko'zatilmoqda

Manba: Tadqiqot natijalariga ko'ra muallif tomonidan shakllantirishdi.

Xorijiy mamlakatlar tajribasini tahlil qilish maqsadida turli davlatlarda qurilish materiallari sanoatida qo'llanilayotgan sifat menejmenti tizimlari, ularning asosiy xususiyatlari va ta'sirchanlik darajalari jadval shaklida taqqoslandi.

Yaponiyada TPS (Toyota Production System) va Kaizen usullari keng qo'llaniladi. Bu tizimlar jamoaviy ishtirok va doimiy takomillashuvga asoslangan bo'lib, ishlab chiqarish jarayonidagi xatolarni bartaraf etishga,

chiqindilarni kamaytirishga va mahsulot sifatini doimiy ravishda oshirishga xizmat qiladi. Xodimlarning doimiy o'quvi va ish jarayonidagi faol ishtiroki esa sifatni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Germaniyada DIN standartlari va ISO 9001 sertifikatlashtirish tizimlari asosida qat'iy hujjatlashtirish va nazorat amaliyoti yo'lga qo'yilgan. Sifatni to'liq hujjatlash va joriy etish jarayonlarini qonunlashtirish orqali eksportbop va yuqori standartlarga javob beradigan mahsulotlar ishlab chiqarish ta'minlangan.

AQShda Six Sigma metodologiyasi orqali jarayonlardagi kamchiliklarni statistik tahlil qilish asosida bartaraf etish amaliyoti ustuvor hisoblanadi. Bu usul ishlab chiqarishdagi xato koeffitsientini minimal darajada ushlab turish imkonini beradi. Treninglar va xodimlarni rag'batlantirish esa tizim samaradorligini yanada oshirgan.

Janubiy Koreya esa Smart Factory konsepsiyasi orqali raqamlashtirish, avtomatlashtirish va IoT (internet narsalar) texnologiyalariga suyangan holda, ishlab chiqarishni yuqori texnologik bosqichga olib chiqqan. Bu nafaqat mahsulot sifatini oshirishga, balki ishlab chiqarish jarayonini jadallashtirish va xarajatlarni optimallashtirishga ham xizmat qilmoqda.

O'zbekistonda esa ISO 9001 tizimi joriy etilayotgan bo'lib, hali to'liq samaradorlikka erishilgani yo'q. Ayni paytda hujjatlashtirish va sertifikatlash jarayoniga ahamiyat qaratilmoqda. Maxsus texnikumlar va oliygohlar orqali kadrlar tayyorlash ishlari amalga oshirilmoqda. Bu esa milliy ishlab chiqarishda sifat madaniyatini shakllantirishga zamin yaratishi mumkin.

Jadvaldagi ma'lumotlardan kelib chiqib, shunday xulosaga kelish mumkinki, rivojlangan mamlakatlarda sifat menejmenti tizimlari nafaqat standartlashtirish, balki insoniy kapital, raqamlashtirish va jarayonni optimallashtirishga asoslangan. O'zbekistonda esa bu boradagi yutuqlar hali yo'l boshida bo'lib, xorijiy tajribani milliy xususiyatlarga moslashtirgan holda bosqichma-bosqich joriy etish talab etiladi.

2-jadval. Tarmoq va sohalarda sertifikatlash va standartlardan foydalanish holati

№	Davlatlar	Xalqaro sertifikatlar qamrovi	Sertifikatlash-tirish organlari	Standartlarga rioya etilish darajasi
1	Yaponiya	ISO 9001, ISO 14001, JIS	JSA, JQA	Juda yuqori
2	Germaniya	ISO 9001, DIN EN ISO 50001	TÜV, DIN, CRETKO	Juda yuqori
3	AQSh	ISO 9001, ISO 45001, ACTM	ANSI, ASQ, NIST	Yuqori
4	Janubiy Koriya	ISO 9001, ISO 14001, K-Mark	KATS, KTL	Yuqori
5	O'zbekiston	ISO 9001 (ayrim korxonalarda)	O'zstandart agentligi	O'rtacha

Jadvalda keltirilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, rivojlangan mamlakatlarda qurilish materiallari sanoatida xalqaro va milliy standartlarga qat'iy rioya etiladi va sertifikatlashtirish jarayonlari yuqori darajada yo'lga qo'yilgan:

-Yaponiya va Germaniyada ISO 9001 bilan birga mahalliy standartlar (JIS, DIN) ham amaliyotda mustahkam o'rnanishgan. Mazkur davlatlardagi organlar (JSA, TÜV) xalqaro darajadagi e'tirofga ega.

-AQShda ASTM va ANSI kabi standartlar keng qo'llanilib, ular asosida mahalliy sifatni ta'minlash tizimi shakllantirilgan.

-Janubiy Koreyada K-Mark va ISO 14001 kabi ekologik standartlar ham joriy etilgan. Bu sifat bilan birga barqarorlikka e'tibor qaratilganini ko'rsatadi.

-O'zbekistonda ISO 9001 ayrim yirik korxonalarda joriy etilmoqda. Sertifikatlash organi - O'zstandart agentligi faoliyat olib bormoqda, lekin standartlarga to'liq rioya qilish darajasi hozircha o'rtacha.

Sifat sertifikatlari va xalqaro standartlar raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishda hal qiluvchi omil bo'lib, O'zbekistonda bu sohani yanada kuchaytirish talab etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qurilish materiallari sanoati har qanday mamlakat infratuzilmasining strategik tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu sohada ishlab chiqarishni samarali tashkil etish va mahsulot sifatini ta'minlash nafaqat iqtisodiy o'sish, balki xalqaro bozorda raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu maqolada xorijiy davlatlar - Yaponiya, Germaniya, AQSh, Janubiy Koreya va O'zbekistonning qurilish materiallari sanoatida sifat menejmenti tamoyillarini qanday joriy etib kelayotgani tahlil qilindi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari va tahlillardan kelib chiqqan holda quyidagi asosiy xulosalarni berish mumkin:

1. Sifatni boshqarish tizimi - faqatgina tekshirish emas, balki korxonaning falsafasini yaratish kerak. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shundan dalolat beradiki, sifat menejmenti bu - faqat mahsulotni sertifikatlash yoki tekshirish emas, balki butun ishlab chiqarish madaniyatini o'zgartiradigan tizimli yondashuvdir. Yaponiyadagi Kaizen, AQShdagi Six Sigma yoki Koreyaning Smart Factory loyihalari ish jarayonini to'liq qamrab oladi.

2. Xalqaro standartlar va sertifikatlar sifatni kafolatlaydi. ISO 9001, ISO 14001, ASTM, DIN, JIS kabi xalqaro standartlar orqali sifatni kafolatlash imkoni yaratiladi. Sertifikatlash tizimlari nafaqat sifatni, balki ishonchni ham shakllantiradi. O'zbekistonda bu yo'nalishda faol ishlar olib borilayotgani ijobiy baholanadi, ammo sertifikatlashtirish organlarining mustaqilligi va xalqaro e'tirofi ustidan yana ishlash lozim.

3. Kadrlar - sifatni ta'minlovchi asosiy omil sifatida qarash kerak. Jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, sifatni ta'minlashdagi eng katta omillardan biri - bu inson kapitali. Yaponiya, Germaniya va Koreya kabi mamlakatlarda har yili korxonalar daromadining 2,5-4% qismini kadrlar malakasini oshirishga yo'naltirish odatiy hol. O'zbekistonda bu ko'rsatkich ancha past va bu holat sifatning barqaror ta'minlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

4. Ilmiy tadqiqot va innovatsiyalarga investitsiya - taraqqiyot kafolati. Texnologik yangilanish va raqamlashtirish jarayonlari orqali sifatni oshirish imkoniyati mavjud. Janubiy Koreyada qurilish materiallari sohasida IoT, AI, avtomatlashtirish kabi innovatsiyalar keng qo'llanilmoqda. O'zbekistonda bu boradagi ilk qadamlar tashlangan bo'lsa-da, ilmiy tadqiqot institutlari va R&D markazlariga investitsiyalarni kengaytirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

5. O'zbekiston Respublikasida qurilish materiallari sanoatida sifat menejmentini joriy etish uchun amaliy takliflar ishlab chiqildi:

-ISO va boshqa xalqaro standartlarni majburiy emas, balki samarali va integratsiyalashgan tarzda joriy etish;

-kadrlar tayyorlash tizimini qayta ko'rib chiqish, amaliy ko'nikmalarni shakllantiruvchi o'quv markazlari sonini oshirish;

-qurilish materiallari sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalarda ichki sifat nazoratini mustaqil auditorlar orqali baholash tizimini yo'lga qo'yish;

-ilmiy tadqiqotlarga grantlar, soliq imtiyozlari va davlat- xususiy sheriklik asosida qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini rivojlantirish;

-xorijiy tajribalarni milliy sharoitlarga moslashtirgan holda, mahalliy strategiya ishlab chiqish.

O'zbekistonda qurilish materiallari sanoatida sifat menejmenti tamoyillarini to'liq joriy etish, bu sohani raqobatbardosh, eksportbop va barqaror tarzda rivojlantirish uchun muhim shart hisoblanadi. Xorijiy tajribalardan unumli foydalanish va ularni milliy modelga adaptatsiya qilish - kelajakdagi o'sish nuqtasi bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. MIT Press.
2. Juran, J. M. (1992). *Juran on Quality by Design*. Free Press.
3. Crosby, P. B. (1979). *Quality is Free*. McGraw-Hill.
4. Feigenbaum, A. V. (1991). *Total Quality Control*. McGraw-Hill.
5. Ishikawa, K. (1985). *What is Total Quality Control? The Japanese Way*. Prentice-Hall.
6. Taguchi, G., & Wu, Y. (1980). *Introduction to Off-Line Quality Control*. Central Japan Quality Control Association.
7. Oakland, J. S. (2014). *Total Quality Management and Operational Excellence (4th ed.)*. Routledge.
8. Besterfield, D. H. (2003). *Total Quality Management (3rd ed.)*. Prentice Hall.
9. Garvin, D. A. (1987). "Competing on the Eight Dimensions of Quality." *Harvard Business Review*, 65(6), 101-109.
10. Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art & Practice of The Learning Organization*. Doubleday.
11. Zamani, S., & Esfahani, M. (2019). "Implementation of TQM in Iranian Building Materials Industry: Challenges and Solutions." *International Journal of Construction Management*, 19(3), 203-215.
12. Zhou, Y., & Zhao, L. (2020). "Digital Quality Management Systems in China's Construction Materials Industry: An Empirical Study." *Asia-Pacific Journal of Quality Management*, 12(3), 177-194.
13. Beckford, J. (2021). *Quality: A Critical Introduction (4th ed.)*. Routledge.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
